Poštnina plačana v gotovini. Izhaja vsak petek. Leto V. št. 17.

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošiljajo na poštni predal 259, Ljubljana
Naročnina četrtletno 15 Din,
za pol leta 30 Din,
za vse leto 60 Din,
Posamezne številke 1.50 Din.
Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, 25. aprila 1936.

Uprava: Kranj, Strossmajerjev trg štev. 1.
Poštnočekovni račun
Ljubljana štev. 16.176
Rokopisov ne vračamo.
Oglasi po tarifi.
Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju
Predstavnik tiskarne France Uhernik, Kranj.

Za enakopravnost slovenščine kot državni jezik

Slovenci smo državni narod in sloveščina je državni jezik. Kot taka je načelno absolutno enakopravna s srbščino ali hrvaščino in v tem oziru ne moremo priznati nobene omejitve in nobenega kompromisa. Zato čutijo zavedni Slovenci vsako zapostavljanje svojega jezika na kateremkoli področju kot kršitev svojih narodnih pravic in žalitev svoje narodne časti. Noben zaveden Slovenec ne more biti v tem oziru brezbrižen in ravnodušen.

Enakopravnost Slovencev, Srbov, in Hrvatov je osnovno načelo naše države. Kdor zapostavlja slovenščino, greši zoper vodilno državno misel in izpodkopava državljansko moralo. Proti vsem, ki bi radi ponižali slovenščino v „dialekt", bi se praviloma moralo ravnati po zakonu o zaščiti države.

In vendar skoraj ni področja državne in javne uprave, kjer se ne bi slovenščina v manjši ali večji meri zapostavljala. To je dokaz, da nimamo nujnejše skrbi, ko da si ta poroštva čimprej ustvarimo. Vsaka možnost kršitve naše narodne enakopravnosti je obenem možnost, da se izpodkopava državna misel. Prav vseeno je, pod katero pretvezo se naš jezik zapostavlja, ali pod krinko državnih nujnosti in praktičnih ter fiskalnih potreb, ali pod firmo nacionalizma, vsako preziranje našega jezika vzbuja opravičeno nezadovoljnost in je zato zločin zoper državno misel. Dokler obstaja zakon o zaščiti države, naj bi se dopolnil in smiselno izvajal proti organom oblasti, ki so odgovorne za katerokoli kršitev pravic slovenščine kot državni jezik. Na mah bi se obrnilo v tem oziru na bolje.

Katere pravice izhajajo iz dejstva, da je slovenščina državni jezik. Nobeden od teh jezikov nima pravno najmanjšega privilegija nasproti drugemu državnemu jeziku. Gre seveda za smiselno razlago enakopravnosti. Teoretično si lahko to enakopravnost različno razlagamo. Lahko bi jo nekdo razlagal tako, da imajo vsi državni jeziki na vsem državnem ozemlju enake pravice. Praktično je to neizvedljivo. Veljavnost enega kakor drugega državnega jezika za vso državo se more nanašati samo na pravico, da lahko pri vseh osrednjih oblastih oddajamo vloge v enem od treh državnih jezikov in zahtevamo rešitev v tem jeziku, nadalje, da vse osrednje oblasti uradujejo v vseh treh državnih jezikih, da upoštevajo vse tiskovine, vse vrednotnice, vsi monopolni predmeti, vse naprave in ustanove, namenjene za vso državo, vse tri jezike. Bistvo enakopravnosti vseh državnih jezikov pa je v tem, da ima vsak od njih na področju, kjer je ljudski jezik, prvenstveno pravico, da vse oblasti na zunaj in znotraj uradujejo v ljudskem jeziku, da vsi uradniki obvladujejo ta jezik in da izhajajo vsi zakoni, vse naredbe in odloki v tem jeziku. Isto velja za vse tiskovine, pravilnike, javne napise itd. Slovenščina ima torej na slovenskem ozemlju načelno iste pravice, kakor jih ima srbščina dejansko na svojem ozemlju. Če obstajajo v praksi glede veljavnosti med tema jezikoma neke razlike, potem te pravno niso osnovane in se ne dajo spraviti v sklad z načelom enakopravnosti Slovencev in njih jezika.

Čuditi se moramo zares, kako se v praksi načelo enakopravnosti državnih jezikov na slovenskem ozemlju izvaja. V sami Ljubljani središču slovenskega življenja, imamo javne urade, namenjene izključno slovenskim strankam, ki imajo pač v neki čudni mešanici napise v hrvaškem in srbskem jeziku, nimajo ga pa v slovenskem. Kako je to mogoče? Ali ni to kaznivo izzivanje za Slovence? Kako je dalje pri nas mogoče, da so uradniki, ki ne znajo s slovenskimi strankami občevati v njih jeziku? Kako je mogoče, da se izdajajo javni pozivi, opozorila itd. v neslovenskem jeziku? Kdo je opravičen od slovenskega človeka zahtevati, da razume drug jezik in če ga razume, da ga rabi namesto svojega? Poglejte jezikovno prakso pri železnici, carini, pošti, finančni upravi, pa tudi drugod! Poglejte monopolne predmete, poglejte naše bankovce! Kdo je kriv temu nezakonitemu stanju? In zakaj se krivci ne kličejo na odgovornost? Ali se odgovorne oblasti zavedajo, kako taka dejstva žalijo državljansko zavest in narodni čut zvednega slovenskega človeka? Ne gre tu za nobene formalnosti. Pri jeziku se neenakopravnost začenja, drugod se nadaljuje in pri žepu končuje. Ali se odgovorne oblasti zavedajo, kako porazno vplivajo taka dejstva na zavedno slovensko ljudstvo, zlasti kmečko ljudstvo in mu majejo vero v pravičnost državnih oblasti?

Če vprašujemo za krivce, imamo na ustih takoj odgovor, da je temu kriv sistem. Prav. Toda preveč preprosto bi bilo, zavračati krivdo na belgrajsko čaršijo. Priznajmo odkrito, da smo Slovenci sami, da je naše razumništvo in naše uradništvo samo v veliki meri zakrivilo današnje stanje. Koliko je slovenskih uradnikov na višjih položajih, ki so z vso svojo avtoriteto in močjo pomagali izrivati slovenščino iz javnega življenja in urada. Žalostno je to dejstvo in sramotno za nas, a tajiti se ne da. Poglejte n. pr. samo železnico! Vsak dan srečavamo ljudi, predvsem iz vrst razumništva, ki se posmehujejo našim zahtevam in jih označujejo kot malotne in tesnosrčne. To so lju-

---

B. Traven:

Zakaj?

Mehikansko-nemški pisatelj **B. Traven** je v teku zadnjih let napisal celo vrsto povesti in romanov iz življenja Mehikancev, zlasti najrevnejših, najbolj brezpomočnih med njimi, ki so pa nekdaj gospodovali v Mehiki: Indijancev. Rečenica, ravnati z ljudmi kot z živino, je tu izgubila svoj pomen, zakaj z živino ravna vladajoči razred v Mehiki, ali je vsaj ravnal do najnovejšega časa mnogo bolje, skoraj bi nam ušla beseda: bolj človeško, nega s temi ljudmi. Kajti živina in Indijanec sicer pogineta pri grdem ravnanju, toda pri poginu živine ima podjetnik škodo, pri umrlem Indijancu je nima, saj ga vsak hip lahko nadomesti z novim, še bolj ponižanim in bolj ponižnim.

Nekje sem čital, da spadajo Travenove povesti med pustolovske, ki pa imajo literarno vrednost. Toda kaj malo je pustolovščin v njegovih delih. Njegove povesti bi se lahko dogajale povsod. Če je kaj „pustolovskega", je to k večjemu še boj zoper tropično naravo, ki grozotno spopolnjuje boj zoper človeške izkoriščevalce. Za pravo pustolovsko dogodivščino manjka Travenovim povestim — kakor n. pr. tudi Conradovim — skoraj vse: otroška romantičnost, veselje nad pustolovščino na sebi, mlademu človeku iz pravljičnega verstva vcepljena vera z večno zmago dobrega in večni poraz slabega na tem imenitno urejenem svetu. Tista vera, ki povzroča, da zlasti srčno dobri ali naivni ljudje skoraj dejansko sodelujejo pri povestnih zapletljajih in razpetljajih, ki zato psihološko nujno zahteva happy end — srečen konec, ki pa seveda na sebi ne more obrazovati ljudi, ki bi znali kritično gledati na resničnost življenja.

Pričujoči odlomek je vzet iz novejše Travenove knjige „Pohod v državo kaobe". Kaoba, to je mahagonijevo drevo, ki ga morajo najeti, v resnici pa zasužnjeni Indijanci sekati v močvirnatih, z malarijo okuženih pragozdih. Zasužnjeni — kajti tak Indijanec je sicer morebiti, po navadi upijanjen, „prostovoljno" podkrižal mezdno pogodbo, nima pa pravice, upreti se, če podjetnik te pogodbe ne spolnjuje, če ga izkorišča, pretepa, trpinči. In če bi skušal pobegniti, ga ujame oblast, kaznovanje pa prepusti — podjetniku. Povest obravnava razmere za časa mehikanskega predsednika-diktatorja Porfirija Diaza, ne da bi bila sicer utesnjena na njegovo dobo. Odlomek je značilen, ker podaja pisateljevo življenjsko in družbeno filozofijo. Prevajalec.

Recimo da bi bil vsak posamezni teh sto in devetdeset mož, ki so korakali v četi, kjerkoli osebno srečal mogočnega diktatorja Porfirija Diaza, ne bi bil nobeden izmed njih niti trenutek mislil, da je ta stari nebogljeni mož tista sila, ki jih goni v monterijo.* Videti je bil kot vsak drug navaden človek, le da si je rad natikal redove in častne znake ter pohajkoval v uniformi. Bolj ko je kak individuj brezpomemben kot osebnost, bolj čuti potrebo, da se ugneta v uniformo, ki naj bi mu dala videz, da je več, kakor se sicer dozdeva. Vsi predsedniki mehikanske republike za njim, ki so bili z nekaj malimi izjemami res možje in osebnosti, niso nikoli postopali v uniformi, čeprav so bili z dvema izjemoma vsi generali in imeli pravico, nositi uniformo, kadar se jim je zdelo.

— — — — — — — — —

* Naselbina v pragozdu za pridobivanje mahagonijevega lesa.

Včasih so segli bolečni kriki trapljenih ljudi v goščavi do diktatorja. Ta se je zelo razhudil in je spet kedaj odredil preiskovalno komisijo. Potem pa so prišle bolj važne stvari na njegovo mizo, in pri tem je pozabil prepričati se, če je preiskovalna komisija res odpotovala in preiskovala, ali če je imel njegov ukaz, da se odpošlje preiskovalna komisija, zgolj ta namen, da so izplačevali tucatu njegovih strankarjev, ki so lovili dobro plačane službice, šesdeset dni visoke dnevnice, ne da bi se bili samo eno noč oddaljili iz mesta Mexika, da bi preiskali, če je res kdo slišal bolečne krike, ali če je šlo zgolj za prevaro ali propagando protidiktatorskega gibanja, ki bi bila zastrupljala ljudstvo. — — — — — —

Kakor ne spoznava navadni vojščak, ki ga trpinčijo, mučijo in pretepajo, militarizma kot sestav, ampak vidi zgolj v starejših tovariših, ki ga po noči pretepajo, in v podčastnikih in narednikih, ki ga mučijo po dnevi in po noči, in morebiti še v svojem stotniku militarizem ki mu dela življenje za peklo, tako so videli možje v četi samo tiste kot svojo usodno silo, ki so jim bili najbližji, ki so jih lahko videli, katerih udarce so čutili. Čudno, da ni segalo njihovo sovraštvo niti do agentov. Opravičevali so jih, češ, da je njihova služba in naloga, nabirati ljudi za monterije, kakor je opravek živinskih trgovcev, kupovati živino za mesarje v mestih. Ljudje, ki so jih imeli za silo in moč, ker so čutili neposredno njihovo silo in moč, so bili capatazi, priganjači za agenta in poganjači tukaj pri četi.

Nimamo primere, da bi lahko ljudi tako dolgo pretepali in zatirali, da bi nazadnje opustili vsako misel na odpor. Čim manj možganov ima vladnik, tem bolj poskuša omogočiti vsak odpor s posilnimi sredstvi. Celo najbrezobzirnejša diktatura, ki jo more izvajati oblastnik,

dje, ki zanje pojem narodne časti ne obstaja. To so ljudje, ki imajo sebe za velikopotezne in svetske, v resnici pa so brez moralne hrbtenice, brez prave možatosti in po svojem bistvu hlapčevskega in suženjskega duha. Žal je tudi slovensko čuteče razumništvo v tem oziru preveč otopelo. Le malokdo čuti kot izzivanje, če domače podjetje dela pri nas reklamo za svoje proizvode izključno v tujščini in mu tuj agent ponuja svojo robo v nemškem ali drugem jeziku.

Slovenski razumnik bi se v tem oziru lahko učil od našega kmeta. Varuh slovenske zavesti in slovenske narodne časti danes ni slovensko razumništvo, ampak zaveden slovenski kmet. On je, ki ugovarja proti neslovenskim tiskovinam, proti neslovenskemu uradovanju, ki zavrača cenike v tujem jeziku, in odklanja tuje potnike, on je, ki najbolj čuti zapostavljanje slovenščine v javnem življenju. Več čuta ima za narodno čast in več narodnega ponosa ko slovenski razumnik. Živo je še v spominu starejšemu rodu, kako težko smo se morali bojevati v Avstriji za svoje jezikovne pravice. Tudi v Avstriji je bilo predvsem slovensko kmečko ljudstvo, ki se je postavilo za naše narodne pravice. Slovenske kmečke občine so bile tiste, ki so odklanjale sprejem neslovenskih dopisov, slovenske kmečke občine so bile, ki so celo nemško vojaško oblast prisilile, da je z njimi dopisovala v slovenskem jeziku. Ta rod je danes globoko razočaran, da se mora v lastni državi bojevati za pravice, o katerih je mislil, da mu jih nihče ne bo več kratil. Neki politiki se vse premalo zavedajo, kako globoko čuti kmečko ljudstvo vsako maljenje slovenščine in vsako narodno krivico. Kmet je v nekem oziru prepošten, da bi se znašel v današnjih razmerah. Medtem ko je razumnik že zdavnaj zgubil vero v neko pravico nad nami in narodi, kmet še veruje vanjo in se ob vsaki priliki vprašuje, kako je to in ono dejstvo mogoče, in kje je pravica. Kako dolgo bo še vpraševal? O tem naj razmišljajo tisti, ki imajo usodo te države v svojih rokah.

„Herr von Schiwitzhoffen“ v ljubljanskem „Jutru“

Kdo bi si bil mislil! O Anastasiusu Schiwitzu von Schiwitzhoffen, o katerem je povedal Ivan Cankar, da je bil tak strašen Slovenec, da je imel korajžo in je dejal celo cesarici Mariji Tereziji, sicer po nemško: „Odpustite mi veličanstvo, da sem Kranjec“, je pisalo ljublj. „Jutro“. Jugoslovensko „Jutro“ je namreč 3. aprila t. l. ponatisnilo iz revije „Misel in delo“, ki izhaja v Ljubljani, nekaj vrst, v katerih pravi ta jugoslovensko usmerjena revija takole: Neko slovensko časopisje je prerado ponosno na vsakega takega Slovenca, ki se je vtopil v tuji (nemški ali italijanski) kulturi, češ: res je služil tujcem, pozabil je na svoj jezik in rod, ali ponosni smo, ker ta znameniti učenjak je bil vendar slovenske krvi. Ta mesec pa prav to časopisje z vsem svojim prezirom molči o Slovencu, ki je vse svoje delo bogatih 80 let življenja žrtvoval prav slovenski zemlji. Ali hoče to časopisje dokazati, da je nehvaležnost samo slovenska lastnost?

„Jutro“ pa pristavlja k temu v slabi slovenščini napisanim vrstam, ki jih je priobčila „Misel in delo“ o priliki 80. letnice prof. Ferd. Seidla, svoje pripombe. „Jutro“ je dejalo, da gospodje pri „Misli in delu“ gotovo vedo, da je „Herr Schiwitz von Schiwithoffen“ slovenski ponos, če je vsaj simpatizer neke struje in stranke, da pa g. prof. Seidl ni interesanten, ker ves čas svojega življenja ni mogel biti klerikalec itd.“

Koga misli „Misel in delo“ pod „nekim slovenskim časopisjem“, je vse eno. Da je prof. Ferd. Seidl znanstvenik in da imajo njegova dela „Kamniške in Savinjske Alpe“, „Rastlinstvo naših Alp“ in drugi njegovi prirodoslovni spisi, tudi njegova v nemščini spisana knjiga „Das Klima von Krain“ veliko znanstveno vrednost, ni dvoma. Vrednost in pomen njegovih znanstvenih del pa nista odvisna od „jubilejnih“ sestavkov pa naših časopisih, ki priobčujejo take sestavke današnji dan že o Jaki Podrepniku in Mici Kozoprskovi. Gotovo znanstveniku prof. Seidlu samem na „jubilejni“ časopisni reklami ni mnogo ležeče. Po našem mnenju imajo „jubilejni“ sestavki le takrat pomen, če imajo zraven osebnega popisa tudi splošen narodni in vzgojni namen.

Da pa stvar omenjamo, je drug vzrok. Jugoslovenska revija „Misel in delo“ prijema namreč tisto časopisje, ki je slovensko ne samo po črkah, ter mu očita premajhno brigo za slovenske stvari! Očita mu, da se briga za take Slovence, ki so se vtopili v tuji kulturi, češ da pravi: res da je ta in ta služil tujcem, je pozabil na svoj jezik in rod, ponosni smo pa, ker je ta znameniti učenjak bil vendar slovenske krvi!“ Ivan Cankar je nekoč omenil tudi Aleša iz Razora, ki je sodil o nebeških zvezdah! **Naj bi tisti, ki ne vedo, kaj je slovenstvo in za katere slovenstva ni bilo, ne govorili o slovenstvu!** Če misli „Misel in delo“ n. pr. na učenjaka koroškega Slovenca vseučil. prof. Jožefa Stefana, katerega stoletnico rojstva so lani omenjali slovenski časopisi in tudi naš tednik precej obširno, lahko odgovorimo „Misli in delu“ in pa jugoslovenskemu „Jutru“, zakaj je bilo to prav. Vseučil. prof. dr. Jožef Stefan je bil učenjak svetovnega slovesa in je bil, dokler je imel priliko, da se je zanimal za javnost, tudi na zunaj zaveden Slovenec. Bil je n. pr. kot visokošolec pevovodja slovenskega pevskega društva na Dunaju. Pozneje se dr. Stefan ni več na zunaj kazal Slovenca, ko je postal učenjak svetovnega slovesa, nikdar pa ni zatajil slovenskega rodu. Raziskovanja na polju matematike in fizike so ga popolnoma zajela, dognal je stvari, ki so ga napravile v mednarodni znanosti za velikana. Z njim smo Slovenci stopili kot z Jurijem bar. Vego med ustvarjalce mednarodnih znanstvenih zakladov in s tem je dobil slovenski narod sam, ker je po njem pomagal ustvarjati mednarodno znanost, pravico glasu v mednarodnem ali pa nadnarodnem duhovnem svetu. Mislimo, da je tak slovenski človek za slovenstvo večjega pomena, kakor kakšen jugoslovenski nacionalist, ki **zanikuje slovenstvo.**

Gre za načelno vprašanje, kaj spada v slovensko duhovno območje. Slovenstvo je del zahodnoevropske kulture. Tudi tisti ljudje, ki so na mednarodni zahodnoevropski ravni ustvarjali duhovne dobrine, čeprav niso na zunaj poudarjali svoje slovenske narodnosti, kakor je niso tudi marsikateri pripadniki drugih večjih narodov, ko so stali na mednarodni ali nadnarodni višini, spadajo v slovensko kulturno območje in njih dela so dobrine, do katerih imamo pravico Slovenci. Najvišji duhovne ustvaritve niso nikoli „nacionalistične“ in če bi bile, bi Evropa ne bila Evropa in bi padla na raven Azije ali Afrike, z njo pa tudi njeni narodi. **Prav malim evropskim narodom pa dajejo mednarodne kulturne ustvaritve pravico do življenja.** Tako so tudi dela Petelina-Gallusa, Jurija Mihevca, Jurija Vege, Franceta Kavčiča itd. slovenska lastnina.

Anastasius Schiwitz von Schwitzhoffen je pa čisto nekaj drugega. Bil ni učenjak svetovnega slovesa, ampak mevža, ki bi ga bil obsodil tudi vsak pravi, mednarodno kulturni Evropec. Bil je pa še vendar boljši kot jugoslovenski Nastas Šivičić, ki straši sedaj po naših krajih in je pri nekih ljudeh vsakdanji gost. Razlika med obema je pa ta, da je Anastasius Schiwitz von Schiwitzhoffen vsaj sramežljivo priznal, da je vsaj Kranjec, če ne Slovenec, Nastas Šivičić pa taji že skoraj dve desetletji, da je sploh na svetu kak Slovenec in slovenstvo je zanj tisto, kar za purana rdeča ruta. Vselej je pljunil, če je šel mimo slovenstva in slovenstvo opljuval sto in stokrat.

OPAZOVALEC

Judež je hud

Naša velikonočna številka mu je dala. Pa tudi sicer: že dolgo čuti, da se mu v Sloveniji majejo tla pod nogami, da je slovensko ljudstvo spregledalo njegovo edinstveno laž. Še zajemlje srebrnike, za hrbtom našega človeka. Toda nihče mu ne verjame več, vsak vidi v „bratovskem“ objemu pohlepno iztegnjeno roko, čuti ogabni Judežev poljub.

Zato je torej Judež hud, po pravici je hud. Napisal nam je pismo. Podpisal se seveda ni: pravega imena ga je le sram, saj tudi res ni na dobrem glasu. Z izmišljenimi pa je križ, prelahko se jim pride na sled.

Sicer se mi ne bavimo z nepodpisanimi stvarmi, kakor nam jih tu pa tam pošiljajo Judež in njegovo najbližje sorodstvo. Toda nad tem povelikonočnim pismom smo imeli toliko veselja in dopadajenja, ki nam ne da, da bi ga ne sporočili vsem, ki so slovenske misli.

Pismo nam je napisal Judež seveda v jugoslovenščini. Kajti Judež pri teh razmerah prezira slovenstvo in vse, kar spominja nanj. S tem še ne mislimo reči, da bo tak zmeraj ostal. O, ne, videli bote, pri drugih razmerah bo centralizem in jugoslovenarstvo obsojal in še federacija mu bo premalo. Kajti tak je Judež, vselej je z režimom. Že od tistega dne, ko je izdal Zveličarja, ki se je bojeval zoper laž, hinavščino in pokvarjenost, režimskim židovskim velikim duhovnom.

Tudi na religijo se Judež razume. Ni sedel zastonj na desnici Odrešenikovi, ni zastonj vneto poslušal njegovih besedi, da jih — izrabi za kupčijo. Z lastnim nečastnim imenom nas zmerja: Judeži da smo mi, ker ne verujemo v odrešilno Religijo (veliki R je zapisal Judež sam) jugoslovenstva.

Še to naj bi nam bil povedal Judež: kateri so preroki te nove religije? Pripadniki Jugoslovenske nacionalne stranke? Ali Narodne odbrane? In kateri so njeni apostoli? Orjunci? Četniki?

In kje je njen Betlehem? V Belgradu? Ali v Našicah?

Res, razodeni nam, dragi Judež, oj razodeni nam!

In kakor v religiji, se spozna Judež tudi na svete knjige in prerokbe. Navaja nam preroka Gamaliela, Farizejca: Če je delo človeško, bo zginilo, če je božje, bo ostalo v moči.

Saj to in tako je ravno: zato pa tudi propada človeško delo jugoslovenarstva. O Judež, Judež, slep si v svoji togoti in že ne veš več, kaj govoriš!

---

ne zaseže petina prebivalstva. Ni to najslabša petina ljudstva. Brž ko popusti samosilništvo samo malo, naraste petina v četrtino. Diktatorji žive v slepoti, ker morajo vedno delati z zatiranjem svobode tiska in besede. Če je diktator zapleten v vojno ali tudi samo v zunanjepolitično nevarnost, mu postane usodna ta nedosegljiva petina ljudstva.

— — — — — — — — —

Njihov diktator, ki so ga poznali in videli, je bil capataz. Capataz je bil dosegljiv. Niti trenutek niso mislili na to, da bi ga prosili, naj bo manj okruten. Bolje bi bilo, prositi kamen. Kamen bi se bil morebiti zganil, če so mu bili dovolj blizu in so dovolj glasno kričali. Toda capatazi, ki so bili zvečine njihove lastne krvi in so izšli iz njihovega razreda, so utajevali vsako skupnost krvi, še bolj vsako skupnost razreda. Kakor misli podčastnik, da je bližji častniku kot prostemu vojščaku, kadar pesti vojščaka, tako so mislili tudi capatazi, da se tem bolj približujejo družabno ladincem in agentom in kontratistom, čim bolj surovo ravnajo s peoni in čim bolj brez usmiljenja pomagajo svojim gospodom loviti nove žrtve.

Če niso hoteli peoni popokati od lastne togote, niso imeli drugega izhoda, kot neprestano puntati se zoper capataze, ne samo med pohodom, ampak še le prav v monterijah. Po noči in podnevi so mislili samo na to, da bi dobili vsaj enega capataza v svoje pesti. Kakor malo misli tlačeni vojščak končati svoje muke s tem, da bi vrgel ves vojaški sestav, tako malo in še manj je mislil tudi en sam peon na to, odpraviti capataze s skupnim napadom na gospodarski sestav, v katerem je capataz zgolj orodje. Največ, k čemur bi jih bila utegnila prignati njihova brezupnost, bi bilo, dabi bili razdejali monterije, kakor so nekaj let pozneje razdejali revolucionarni peoni v državi Morelos vse sldkorne tovarne do najbolj spodnjih podstavnih zidov, ker so videli v sladkornih tovarnah vir svojega trpljenja. In ker so razkačeni proletarci vedno pripravljeni, razdejati najbližje, kadar mislijo, da ne morejo več prenašati nadlog, zato je diktatura tako nevarna za splošno blaginjo ljudstva. Diktatura ne daje prilike tistim, ki se čutijo zatirane, da bi se v miru posvetovali in pogajali, kako bi mogli odstraniti ali spremeniti sestav, ki se zdi delu ljudstva nepravičen, ne da bi pri izbruhu upora naredili toliko škode, da je uničeno tudi tisto kar je neogibno za zdrav nadaljnji obstanek civilizacije. Diktature končujejo vedno v zmešnjavi. In zmešnjava je tem večja, čim dalje je trajala diktatura. Toda vsak diktator misli, da bo njegova diktatura izjema. In nobenega razločka ni, če hoče vsiliti diktatura človeštvu nov sestav ali če diktatura star in trhel sestav obnavlja na novo pozlačuje in vriva ljudem v novem okviru. Posledice so vedno enake, ker so ljudje vedno isti in se nikoli ne posreči, pripraviti tudi samo tri četrtine ljudi istega naroda, da bi priznali neko mnenje ali misel ali sprejeli določeni program. Zakaj vsak človek ima svoje posebno naziranje glede tega kar ga more napraviti srečnega in zadovoljnega in po katerih zakonih naj bodo vladani on in njegovi sosedje. Zato je pač človek; kajti samo živali so zadovoljne ali se vsaj dozdevajo zadovoljne, če imajo redno hrano in svobodo, da se o priliki plode.

Judež tudi ugotavlja: naša slovenska zemlja cvete pod jugoslovenskim gospodarstvom, industrija raste, stare plesnive bajte po Ljubljani padajo in zidajo se palače!

To cvetenje je pri nas v Sloveniji prav posebno očitno. Še to naj bi bil Judež dodal, da ima Belgrad še zmeraj same plesnive bajte, kajti ves čas po vojni ni utegnil še prav nič zidati, iz nesebičnosti zgolj, ko mora leto za letom metati v Ljubljano 630 milijonov za naše palače!

V koncu se je spravil Judež še nad slovenska dekleta. To je sploh pri vseh pravih jugoslovenih moderno, odkar je začel znani srbski pisatelj pljuvati na uboge slovenske služkinje, ki morajo v Belgrad za kruhom, katerega jim od nacionalističnega centralizma izmolžena in obrana domovina ne more dati.

In Judež, ves moralično ogorčen, saj ima srebrnike v mošnji, se zgraža: . . . vaše pokvarene djevojke . . ."

Ne, Judež, ti vendar veš, kako je s to zadevo. Slovenska dekleta niso pokvarjena. Če srečač pri nas pokvarjenko, se skoraj lahko zaneseš, da je ta jugoslovenka, najmanj v devetih primerih od desetih, ki se ji vse slovensko za malo zdi in ki zato tudi najraje brblja v jugoslovenščini. Če jo pa srečaš kje tam doli, — no da v kužnih bolnicah zboli včasih celo najbolj zdrav človek. Zato pa ni drugega izhoda in druge pomoči, kakor iz kužne bolnice ven.

Hvala ti torej, Judež, za to pismo! Ne bi nas moglo zlepa kaj bolj prepričati, kako imamo prav.

Zapostavljanje vsepovsod

Svoje dni smo že poročali, da je v Sloveniji in zlasti v Ljubljani poštni promet zelo živahen, živahnejši kakor kjerkoli drugje v naši državi, in smo te navedbe podprli tudi s številkami. Spričo tega živahnega prometa ima seveda država v Sloveniji, kakor sploh v vsaki stvari, največje dohodke iz poštnih pristojbin, ki so dovolj visoke. Seveda, kakor v vsaki stvari, je zato Slovenija sploh in Ljubljana posebej najbolj zapostavljena — po zaslugi jugosloven. naciolnal. režimov — kar se tiče števila osebja in poštnih stavb. Dolgo časa — morebiti še danes — v Ljubljani niti niso dostavljali ekspresnih pošiljk, češ da primanjkuje pismonoš. Če si torej plačal precej visoko ekspresno pristojbino, je to pristojbino seveda država pobrala, ti pa nisi imel prav nič od nje — vse eno bi bilo, če bi bil plačal navadno poštnino.

Zdaj, ko je vsaj v nekaterih pogledih nekoliko popustil pritisk jugoslovenskega edinstvenega centralizma, ko prihaja strahovito zapostavljanje in izkoriščanje Slovenije po jugoslovenih bolj in bolj na dan, so se začeli gibati tudi gospodarski krogi, da si pomagajo. V „Trgovskem listu" beremo"Na naslov poštnega ministrstva".:

„V proračunu je za ljubljansko poštno direkcijo vedno slabše poskrbljeno. Zato so tudi poštne razmere v Ljubljani vedno slabše. Tako smo že večkrat opozorili na preobremenjenost ljubljanske telefonske centrale, ki je zlasti v opoldanskem času zaradi preobremenitve skoraj neuporabljiva.

Kako zelo se ljubljanska pošta zanemarja s krediti, se vidi tudi pri pismonoših. Ko je imela Ljubljana komaj 40.000 prebivalcev, je imela okoli 26 pismonoš. Danes, ko šteje nad 80.000 prebivalcev, torej še enkrat toliko, pa jih ima le okoli 30. Nasledek je, da dobivajo dostikrat stranke pošto šele opoldne, pa tudi pozneje. Dostikrat je zaradi tega pravočasen odgovor nemogoč, ne glede na to, da so pismonoši tudi preobremenjeni.

Zato je nujno, da nastavi poštna uprava več pismonošev, da bodo ljudje dobivali pošto v redu. Ljubljana daje pošti pač tako lepe dohodke, da sme z vso pravico zahtevati, da se tej njeni zahtevi v celoti ustreže. **Apeliramo na vse naše gospodarske organizacije in tudi na ljubljansko mestno poglavarstvo, da zahtevajo boljše dotiranje ljubljanske poštne direkcije.**

Tega zapostavljanja Ljubljane mora biti že kedaj konec!"

Samo kakor v vseh stvareh si moramo biti tudi glede te na jasnem: pravega konca ne bo, dokler bo odločala jugoslovenska čaršija o tem, če si smemo Slovenci za **svoj** denar v **svojem** kraju nastaviti lastne ljudi. Kajti dokler ji bo državni ustroj in upravni sestav dajal to pravico je mogoča pri dobrohotnejši in pravičnejši vladavini sicer olajšava, ne pa ozdravljenje.

Gre pa za to, da naše bolno gospodarsko telo že kedaj ozdravi.

Širite in berite „SLOVENIJO"

NAŠIM PRIJATELJEM!

Naš tednik „Slovenijo" je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list materielno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA „SLOVENIJA" KRANJ, STROSSMAJERJEV TRG ŠT. 1.

UPRAVA TEDNIKA „SLOVENIJA"

Izvor vsega hudega

(Iz govora češko-slovaškega ministra za vnanje zadeve dr. Krofta na svečanosti Rdečega križa v parlamentu.)

Vojna je izvor vseh bolezni in človeškega trpljenja, in vse vlade vseh držav bi morale delati, da jo odpravijo. Tu pa tam se sliši še danes, da je vojna izliv narodne moči in jo slave kot čistilno kopelj za narod, in na žalost ne sme danes najmiroljubnejši narod upati, da mu ne bo treba braniti v vojni svojih najdražjih dobrin in celo svoje biti. Toda že izkustvo udeležencev zadnje vojne, ne samo premaganih ampak tudi zmagovalcev, nas sili, da gledamo v vojni najhujšo šibo človeštva, vir neštetih bolezni in trpljenja.

— — — — — — — — — —

Nevarnost vojne, ki bi povzročila vse več bolezni, kakor sedanja svetovna vojna, nikakor ni izraz zdravja in moči današnjega človeka, ampak resne nravstvene obolelosti. Tudi korenine te bolezni je treba iskati v zadnji svetovni vojni. Povojni človek, zlasti v vzhodnih in srednjih državah Evrope, je zgubil v smislu besed našega predsednika dr. Beneša na lanski velikonočni mirovni svečanosti svoje duhovno in nravstveno ravnotežje miselno je popolnoma desorientiran, gonijo ga iracionalni činitelji, nagoni, strasti, tvarni nagibi, sebični popadki duha in telesa, trenutne bolečine vsakdanjosti. Zdi se zato duševno bolan človek, čigar bolehni subjektivizem se opaža čisto v samomučilnem nagnjenju za različne avtoritativne režime. Ta bolehni subjektivizem meče po besedah predsednika dr. Beneša evropskega človeka politično in socialno nazaj za nekaj stoletij. Tudi predsednik dr. Beneš misli, da je današnji svet omajan v prvi vrsti duhovno in nravstveno in priporoča, da premagamo to bolno stanje s kulturnim in nravnim delom.

Slovenstvo živi in bo poklicano k vstajenju, čeprav ne slišijo gluhci njegovega diha in ne vidijo slepci njegovih gibov. Tudi življenje včasih molči in snuje v molku, da pride rojstvo, ki vzbudi lepše in močnejše življenje.

Poglavje slovenske usode

Po vsem svetu zanaša slovensko kmečko in delavsko dekle delo za kruh, ki ga doma ne more dobiti. V Egiptu, v Severni in Južni Ameriki, v Avstraliji — povsod jih najdeš. Navsezadnje — bržkone je njihova usoda še zmeraj mnogo boljša, kakor tistih, ki gredo na jug v naši državi, ki jim je neki srbski pisatelj že dvakrat po „bratovsko" pljunil v obraz. A vendar, tujina ni domovina in med tujimi ljudmi ljudmi drugega življenjskega in narodnega okolja ne more naš človek nikoli najti tiste nove domovine, ki jo zmeraj bolj ali manj dobi Španec v Argentiniji, Anglež v Severni Ameriki, Portugalec v Braziliji. In tak vzdih iz osamljenosti tujine je tale pesem „Velemestne služkinje", ki jo beremo v „Duhovnem življenju, družinskemu tedniku za slovenske izseljenke", ki izhaja v Buenos Airesu, največjemu mestu Južne Amerike:

„Ko sem doma še mlada bila
sem veselo pela,
rada molila.
Rožice vse so meni cvetele,
ptičke vesele meni so pele,
zvezde migljale, rose blestele,
Vse,
vsaka najmanjša stvarica božja
je veselila moje srce.
V mestu mogočnem danes živim,
sredi prešerne gospode
se malokdaj razveselim,
ne rož ni, ne ptičic,
molitve ne verne
in menda bodo grenke solze,
žalostne skušnje,
bodočnost brez upa,
čisto uničile moje srce.
PEPCA FURLAN, BUENOS AIRES."

„Bodočnost brez upa", da, taka je usoda slovenskih izseljenkov, vsaj po veliki večini. Morebiti se bo kdo vsaj toliko pri stvari zamislil, da bo spoznal, da prav v zadevi našega izseljništva še davno nismo storili svoje dolžnosti.

Povsod prikrajšani

V »Slovencu« beremo:

Iz poslovnega poročila Priveligirane agrarbanke, v kateri je tudi mnogo slovenskega kapitala, če niti ne pomislimo na oni delež, ki ga je plačala država, pa je tudi pri njem v odlični meri, daleč nad številom svojega prebivalstva sodelovala Slovenija, saj je znano, da znaša naš odstotek pri plačilu drž. neposrednih davkov nad 12%, posnemamo, da je banka v vseh 6 letih svojega poslovanja, to je 1930, 1931 1932, 1933, 1934 in 1935 izplačala v Sloveniji prvo leto dve hipotekarni posojil od 10.160 v skupnem znesku 57.000 Din od 327.015.300 Din, v drugem letu sta bili v naši banovini izplačani dve posojili v znesku 30.000 Din v vsej državi pa je bilo izplačanih 8513 posojil za 184,776.500 — Din. V naslednjih letih pa Slovenija sploh ni dobila niti enega posojila pri Priveligirani agrarni banki, čeprav sedi v upravnem odboru banke že od marca leta 1932 dalje gosp. Ivan Ažman (prvi dve leti je bil v upravnem odboru gosp. Dušan Sernec).

Leta 1932 je banka izplačala 1495 hipotekarnih posojil za 13,776.861 Din, leta 1933 259 posojil za 2,927.364 Din, leta 1934 20 posojil za 696.475 Din in leta 1935 41 posojil za 878.100 Din. Skupno je banka podelila od leta 1930 do leta 1935 20.488 hipotekarnih posojil za 530,070.161 Din, ki se razdele sledeče: dravska banovina 4 posojila za 87.000 Din, donavska 8698 posojil za 304,638.568 Din, v drinski banovini 5209 posojil za 108,290.400 Din, v savski banovini 1575 posojil za 33,651.000 Din v vrbaski 1717 za 25.275.500 Din, v primorski 1277 posojil za 20,866.500 Din, v zetski banovini 1136 posojil za 18.195165 Din, v moravski banovini 704 za 13,972.000 Din in v vardarski banovini 168 za 5.094.000 Din.

Če pogledamo razdelitev vsote posojil po odstotkih, dobimo tole sliko (zaradi primerjave navajamo v oklepajih odstotni del prebivalstva v dotičnih banovinah):

dravska banovina posojila 0.02 (prebivalstva 8.21)%, donavska 57.44 (17.13)% drinska 20.45 (11.1)%, savska 6.43 (19.41)%, vrbaska 4.76 (7.45)%, primorska 395 (6.47)% zetska 343 (6.64) moravska 2.65 (10.31)% in vardarska banovina 0.96 (11.31)%.

In tako je povsod, pri vseh državnih denarnih zavodih, pri Narodni banki, pri Hipotekarni banki, pri Poštni hranilnici — vsi dobivajo razmeroma največ slovenskega denarja, tako da douri in gospodarsko upravljani in vojeni zavodi pri nas ne morejo nikamor, a vsi dajejo najmanj kreditov nam.

Mučeni glasujejo za mučitelje

99% Nemcev je glasovalo dne 29. marca za Hitlerja in njegovo politiko. Najbolj popolni odstotki zanj so bili vsekako v — koncentracijskem taborišču v Dachau-u. Tam je glasovalo zanj kar 100% — idealna številka za vsakega diktatorja. Glasovali so torej zanj vsi, prav vsi, tisti, ki so že leta v taborišču prav tako kakor drugi, ki so bili šele zadnje čase, zaradi Hitlerju sovražnega vedenja in govorjenja, privedeni vanj, pa če so bili dan prej še tako zakrknjeni komunisti.

Vrednost glasovanja v diktaturi!

To glasovanje ljudi, zaprtih v koncentracijska taborišča, preganjanih in trpinčenih, za tistega in tiste, ki jih zapirajo, preganjajo in trpinčijo, dokazuje tudi, kako slepi vsaka diktatura samo sebe. Kajti če bi tisti, ki delajo glasovanje, samo malo pomislili, bi se jim moralo zdeti na prvi pogled, da takega glasovanja noben količkaj presoden človek ne bo štel za kaj drugega, kakor je: za čisto posilnost. In da bo vsak prav tako neizogibno sklepal, koliko je vredno glasovanje volilcev, ki so sicer zunaj koncentracijskega taborišča, ki pa je za neposlušne zmeraj odprto.

Toda tudi to je ena bistvena lastnost vsake diktature. Prisiljeno hvalo sliši in ji verjame, svobodno kritiko pa zatira in ji ne verjame.

Stavbe, sezidane na močvirnatih tleh nasilja in laži, pa niso še nikoli dolgo stale.

MALI ZAPISKI

Prepovedan časopis.

Državno pravništvo v Zagrebu je prepovedalo širiti št. 16. časopisa „Hrvatska misao", ki izhaja na Sušaku.

Jugoslovanski generali.

Za armijskega generala sta napredovala Radisav Krstić in Pantelije Jurišić. Oba generala sta Srba.

Upokojena sta pa generala Miloš Obradović in Ivo Dokić. Tudi ta dva sta Srba.

Kje bodo izvrševali javna dela v naši državi?

Finančni minister Letica je v radiu predaval, kako bodo uporabili drž. proračun. Dejal je, da so posamezna ministrstva pooblaščena, da najamejo posojila in preskrbe sledeča javna dela: zgraditev pravosodne palače in državne tiskarne v **Belgradu,** ortopedično in zobno kliniko v **Zagrebu,** poslopje za žandarmerijski polk in carinska skladišča v **Splitu,** poštna poslopja v **Skoplju, Zemunu, Dubrovniku, Ercegnovem in Splitu,** razširjenje železarne v **Zenici** in zgraditev novega savskega pristanišča v **Belgradu.** To pristanišče bo stalo okrog 100 milijonov Din.

„Delavska politika.".

Neodkriti sodelavci — jugosloveni.

V Bjelini v Bosni je bil 13. t. m. zbor JRZ. Govoril je tudi Kaluđerčić, minister za pošto. Tole je vredno zapisati in zapomniti si iz njegovega govora:

„6. januar ni dal v praksi tistih uspehov, ki so jih pričakovali. Krivi so pa tisti, ki so bili kot sodelavci poklicani, da prevedejo v dejanje misel pokojnega **kralja, ki pa** tega niso storili, ker so rušili vse staro, pa nič novega niso prinesli. Če bi se bili avtoritativna vladavina osvobodila teh neodkritih sodelavcev, bi bila imela večje in boljše uspehe."

Seveda, po svojem bistvu se jih pač ni mogla osvoboditi.

Umetno narejena JNS

Bivši ministrski predsednik dr. Srskić je te dni v Sarajevu političen govor. Najprej je pohvalil režim, v katerem je imel on besedo. Tega mu seveda nihče ne verjame in mu danes tudi ni treba verjeti. Vsak mu pa brez skrbi lahko verjame, ko je kritiziral poznejše režime, ki so bili v bistvu isti, kakor njegov, le da z drugimi osebami. Tudi mu prav radi verjamemo, da je nemogoče, da se vzdrže umetno narejene stranke, ki so nastale za časa diktature. Zato da JNS danes nima bitne upravičenosti. JNS je danes nesodobna in ovira za normaliziranje političnih razmer.

Srskić je še dodal — očitno ponosno —, da je izstopil iz JNS še za Jovtićevih časov. Tudi to si je vredno zapomniti v oznako avtoritarnosti, jugoslovenstva, politične morale, v naši državi in — Srskića samega.

Zagrebško prebivalstvo.

Po „Obzoru" posnemamo, da je bilo od Zagrebčanov po podatkih iz leta 1931 rojenih v

savski banovini	131.000
dravski banovini	17.000
primorski banovini	5.000

Iz savske banovine pa je spet dalo razmeroma največ prebivalstva Hrvaško Zagorje to je kajkavci, namreč 27.000 ljudi

Urednik in izdajatelj: Mavčič Adolf, Kranj

Dr. Ivo Štempihar:

Pred 924 dnevi . . .

Pesmi, patrulje, motorji

Tiste dni so okrasili janezi naše mesto vnovič z lepaki, na katerih ni manjkalo državne trobarvnice in na katerih je bil nekje v sredi tudi preroški stavek „Jeseniška občina ne bo propadla, ako zmaga jugoslovenska nacionalna stranka". Nespretni slogovec (ki je pokazal, da ima smolo, že pri sestavljanju prejšnih lepakov) je hotel namigniti, da jeseniška občina samo tedaj ne bo propadla, ako zmaga JNS" drugače pa čisto gotovo. V naših vrstah je bilo takrat precej jeze zaradi prepovedi shodov, zaplenitve naših letakov, onemogočenja vsakršne agitacije po oblastvih in tako smo zajeli govorice nekaterih, ki so bili trdno odločeni, v zadnji noči zapleniti gornje lepake JNS. Ko smo uvideli, da jih od tega namena ne bo mogoče odpraviti, smo vedoč, da bodejo lepake JNS stražili ne samo zato najeti brezposelni, temveč tudi ukrojeni in oboroženi državni uslužbenci, nasvetovali dotičnikom, naj pustijo lepake na miru, češ s trganjem lepakov se zgubi veliko časa in lahko vas bodo opazili in zasledovali, potem se pa kazni ne boste otresli, pač pa poskušajte lepake popraviti tako, da izrežete tisti „ne" v zgoraj navedenem stavku. Predlog je bil z navdušenjem sprejet in takoj so se podali mnogi na delo. Opolnoči so se patrulje janezev že penile od jeze, ko so opazile, kako resnični so postali lepaki njihove tetke. Navdušeni podpornik JNS, „komandir Branko" si je najel od kandidata na seznamu JNS motorno kolo in kandidata za kurjača in se podil, sedeč na tovarišu", s „propisno brzino" po Jesenicah gori doli kakor veter. Videti je, da se mu je posrečilo na ta način „rešiti nekaj lepakov JNS pred resnico. Pri tej pažnji pa mu je na žalost ušel zelo „sumljiv" motorist z nabasanim nahrbtnikom, ki ga je „komandir Branko" prepozno opazil, kako drvi na svojem motorju po glavni cesti proti Kranjski gori s popolnoma prepovedano brzino. Pognal se je za njim s tako veščino, da je na določenem mestu šinil kot blisk mimo zasledovanega, ki se je moral držati za usta, da se ni na glas zarežal.

In ta prevelika vnema je bila gotovo v sorodu z zelo čudno potrebo varnostnih organov, ki se je pojavila, kakor hitro je v prijaznem oktobrskem jutru začelo sonce pomežikovati za grebenom Stola. Pokazalo se je namreč, da so ceste za tako slovesni dan gotove zmage premalo osnažene. Bile so nastlane s papirčki, pa ne tistimi, s katerimi se zvijajo cigarete, temveč s takimi, na katerih so bile brati kaj zanimive stvari. Bilo je simpatično opazovati, kako so vsi mogoči ljudje tekmovali z orožniki pri pobiranju teh listkov. Ob osmih zjutraj so bile ceste kot polizane in nosilec janezev je smel z vedrim in že zjutraj rožnatim licem nastopiti razburljivo, toda zanesljivo pot k zmagi.

Jeseničani, ki so si rešili tiste listke (nerešene so „rešili" varnostni organi), so z veseljem spoznali, da se jim je v noči pred 15. oktobrom rodil domač pesnik, ki je posvetil nacionalcem sledeče, če se ne motim nekje že objavljne stihe:

Vedno bil sem patriot,
v Avstriji in bom povsod,
„Schulverein" sem podpiral,
Gold für Eisen sem tud zbiral,
da Slovence bi zatiral.
Nekdaj nemško sem le znal,
se po nemško podpisval,
zdaj so časi ti minuli,
nacionalist sem jaz prosluli.
Pod zastavo mojo čisto
stopa za menoj vse tisto,
kar se vsak dan spremeni,
če se svet mal zavrti.
Listo „Nacijev" predlagam,
Nacionalistom na srce polagam,
volite listo „Žabkarja" zato,
da vetrnjakom dobro bo.
Kameleon.

Drugi tak listek je napovedoval, da bo nacionalna lista skrbela tudi za sledeče potrebe, seveda v interesu nacionalne in državne misli:

1)Za zboljšanje gospodarskih, kulturnih in siceršnih stikov med Jesenicami in Beljakom, za 50 odstotno znižanje hotelskih in gostilniških cen Jeseničanom, ki so prisiljeni po službeni dolžnosti prenočevati v Beljaku.

2) Za uvedbo motornega vlaka Jesenice—Hrušica in nazaj za kulturne delavce, ki se morajo v poznih urah vračati s Hrušice domov, pa jih dobro razpoloženje pri tem ovira.

3) Za postavitev kipa „Boginje Svobode" na Murovi (nad Jesenicami) in „Slavoloka Zmage" v Kurji vasi (tako imenovan del naselja Sava).

4) Zgraditev avtomobilske ceste na Možakljo, ki se bo imenovala „Cesta 15. oktobra".

5) Za ustanovitev živalskega vrta s posebnim oddelkom za kače, kuščarje, žabe in sploh vse plazilce brez hrbtenice.

6) Za postavitev vremenske opazovalnice, ki bo vsakršno spremembo vetra in vremena brezžično javila občini.

7) Za zgraditev umetnega jezera, v katerem bodo potopljeni vsi nasprotniki nacionalne liste in ki bo imelo ime „Jezero ljudskega ogorčenja".

8)Za preskrbo najmodernejših parnikov, ki bodo občane v deževnem vremenu prevažali po Jesenicah.

9) Za ustanovitev lastnega glasila „Značajnost" s tedensko prilogo „Skrivljena hrbtenica".

Četudi smo par točk izpustili, ne bo težava uganiti, zakaj so segli vsi, tudi varnostni organi, s tako vnemo po listkih.

Mobilizacija.

V „turških časih" so si Srbi v prejšnji državi nabavili, ali pridržali več starih postav, kakor na primer to, da morajo biti prostori carinskih uradov stalno zastraženi in da ponoči ne sme v bližino treh metrov take zgradbe. Lahko si je predstavljati, kako bi bilo na Jesenicah, kjer je carinski urad v občinski zgradbi, ako bi se ta turški predpis dosledno izvajal. Drug tak predpis veleva, da se sme v primeru nemirov postaviti občinsko osebje pod orožje, ali z modernim izrazom — mobilizirati. In ta predpis je stopil — čujte in strmite — v veljavo zaradi občinskih volitev na Jesenicah dne 15. oktobra 1933, pred 924 dnevi.

Glede enega izmed občinskih uslužbencev je imela imenovana občinska uprava, ki je vodila volitve, posebno vztrajno željo, da ga spremeni v orodje državne politike, t. j. da ga pripravi do tega, da odda glas za seznam kandidatov JNS. Dotičnik je pa kazal vse lastnosti, ki so prerokovale, da se to izlepa ne bo dalo napraviti. Kaj storiti? Po korenitem premišljevanju je bil pozvan na raport pred župana, ki ga je obvestil, da je od sedme ure zjutraj do šeste zvečer na dan volitev mobiliziran in dodeljen - komandirju Branku, na podstavi določbe, da je občinske uslužbence mogoče postaviti pod orožje, če pretijo — nemiri. In občinski uslužbenec je res moral iti h komandirju Branku, se mu javiti in se drugo jutro ob sedmi uri postaviti s hladnim orožjem na rami pred volišče „meščanska šola". Toda prvo povelje, katero je komandir Branko izrekel glede tega „vpoklicanca" se je glasilo — ne, kako mora postopati, ako izbruhnejo nemiri, ampak —: „Pazi, da boš takoj ob sedmih oddal svoj glas! Drugače veš, kaj te čaka." Povelje, prosim, pod vojaško disciplino izrečeno povelje!... Ali spočetniki tega načina, kako se pribavi en glas za državne koristi, so se zmotili. „Vpoklicancu" je bilo znano določilo, po katerem oborožene osebe ne smejo na volišče, in na povelje, da mora oddati glas „seveda popolnoma svobodno, za kateri seznam hoče!, je odgovoril, da gre takoj volit, kakor hitro mu dovolijo, da se preobleče v civilno obleko. Ja, tega pa ne, saj lahko daš puško ta čas financarju, ki stoji poleg tebe. Ne, to ne gre, ne vem, ima li orožni list za mojo puško, razen tega vojak ne sme izročiti orožja nikdar in za nobeno ceno! In tako je ostalo, v „civil" se preobleči, mu niso dovolili, z orožjem v roki pa on ni hotel voliti. In glas je šel — po gobe. Janezi so bili — panani, in njihova jeza na dotičnika se je pokazala še pozneje pri sestavi „statuta občinskih nastavljencev" . . .

Ali to je bila dogodivščina, ki je postala na račun nacionalstvujočih smešna šele, ko se je pokazalo, da ima prizadeti boljše možgane, kot učenjaki in pravniki v občinski upravi. Drugače pa se je dan volitev resnično izkazal kot mobilizacija — volilcev iz vrst železničarjev. Do osme ure zjutraj so oddali glas skoraj že vsi železničarji. Prihajali so v „povorkah", malone med seboj povezani, kakor so v starem veku prikovali sužnje na galejah med seboj in še na galejo. Ob pol osmi uri zjutraj sem že smel slišati našega kandidata, ki je z mokrimi očmi in migaje z ramami, rdeč od sramu, zašepetal, da je iz strahu za družino glasoval za nacionalni seznam. Bilo jih je veliko, v tla so gledali in tiho so izginjali iz bližine volišča na „carinarnici". Tam so morali oddati glas v sejni dvorani, katere vrata v predsobo so bil na široko odprta, a v predsobi — na samem volišču! sta ždela cel dan dva orožnika z nabitimi puškami kot živo znamenje vsedržavne misli, kot opomin za občutek volilcev, da imajo orožniki ušesa in da nihče ne ve, kdo stoji za njimi, kadar „uradujejo".

Spričo prepovedi točenja alkoholnih pijač je bilo samo po sebi umevno, da se je v volilnih lokalih nacionalstvujočih trlo ljudi, ki so odhajali potem rožnatih lic in katerih kraki so se že opoldne težko zamotavali. Ko je popoldne ob dveh nastopil skupni poskus, dohiteti za seznam nacionalstvujočih oddane glasove, so napeli nacionalisti vse sile, da z grožnjami in s spominjanjem na davkarijo privedejo še nekaj obrtnikov na volišče. Upanje, da bodo dosegli absolutno število glasov, se jim je izjalovilo: volitve so se končale tako, da je dobilo 816 „nacionalnih" glasov 20 odbornikov, 859 „protidržavnih" glasov pa le 10 odbornikov, in pravici je bilo — zadoščeno. Zmagala je prvič (in tudi zadnjič!) nacionalna misel.

Nauk.

Zlobna strahopetnost nacionalnih voditeljev in priganjačev se je vtisnila ljudstvu v spomin. Ta spomin bo svarilo, da z ljudmi take politike ni mogoče prav nobeno sodelovanje, noben skupni nastop, čeprav zagotavljajo v zadnjem času, da so dobri in pošteni ljudje in državljani. Zakaj njihova politika se je glasila, da so **samo oni** dobri in pošteni ljudje in državljani, vse drugo je pa za — ob zid. Ta spomin bo pa svarilo, da ni mogoče nobeno sodelovanje tudi z drugimi ljudmi, ki bi se jim dopadlo uporabiti od nacionalstvujočih ustvarjene prepise za „plebiscite" v svojo ožjo korist zasebnih pridov pripadnikov katere-koli skupine. V tem prepričanju smemo izreči upanje, da so bile občinske volitve na Jesenicah dne 15. oktobra 1933 zadnje „vice" tamojšnjega delovnega ljudstva.